

Ціна \$ 1.00

У К Р А Т Н С Ь К Е П Р А В О С Л А В Н Е С Л О В О

UKRAINIAN ORTHODOX WORD

P.O. Box 495, South Bound Brook, N.J. — 08880.

Second Class Postage paid at South Bound Brook, N.J. 08880.

Рік XXXIV, Ч. 5а

15 Травня — 1983 — May 15

Vol. XXXIV, №5а

СПЕЦІАЛЬНЕ ВИДАННЯ

В 50-ТУ РІЧНИЦЮ ВЕЛИКОГО ГОЛОДУ

1933

1983

Замерзлі трупи померлих з голоду на цвинтарі в околицях Харкова

АРХИПАСТИРСЬКЕ ПОСЛАННЯ

Блаженнішого Митрополита Мстислава, в 50-ту річницю Великого Голоду на Україні, в роках 1932 - 1933

Дорогі й улюблені Брати і Сестри!

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

У цьому несамовитому столітті, з дня на день, все ширшими річками спливає в океан майбутності людська кров, а сльози матерів і вдовиць парують у небі, заволікаючи його часто-густо сірими хмарами безнадійности. Нема дня, щоб змучена, вогнем спалена і залізом немилосердно пошматована земля не приймала в своє лоно все нові й нові тисячі мучеників і страдників сьогоднішньої жорстокої доби. До цього жертвоприношення Боже Провидіння знову покликало й український народ, щоб знову випробувати його відданість Богові та його любов до людини, взагалі, а української, зокрема.

В кожному черговому столітті буття нашої нації, історія закарбувала на своїх скрижалах „судні дні“, дні печалі і ридань та дні до болю гострого смутку. Так це записано і в історії жидівського народу, пророки якого заповідали зшестя на грішну землю Визволителя. Згадаймо хоч би ридання кільканадцяти тисяч жидівських матерів, життя дітей яких було силою прикорочене владним Людоненависником.

Цьогорічний Великдень у житті українського народу і вірних Української Православної Церкви позначений невимовно болючим спогадом, всього і тільки 50-літньої давности: — в роках 1932-33, Москва — червона від пролитої нею у віках людської крові та безмежно жорстока до поневолених нею народів, керуючись виключно загарбницькими цілями, постановила довести до зникнення з лиця землі українського народу, як окремої, незалежної державної нації. Прямуючи до цієї мети, Москва силою забрала від українського хлібороба його праїдну та гірким потом скроплену святу землю, найміцнішу у віках твердиню української нації, а при кінці 1932 року зграбувала у нього дослівно все, що вродила того, вельмиврожайного року щедра українська земля.

Як наслідок, на Великдень 1933 року, над українськими селами повівали вже чорні прапори, сповіщаючи, що „СЕЛО ВИМЕРЛО“. У муках голодової смерті згинуло тієї зими майже сім мільйонів українського люду. Згадак про цю серцеозриваючу подію прикриває чорним серпанком цьогорічне Свято Воскресення Христового...

Як відомо, найбільше скупчення наших людей поза межами України знаходиться в Сполучених Штатах Америки. Там же, ось уже понад 30 років, існує духовний центр православних українців у вільному світі, який Боже

Провидіння доручило мені очолювати ось уже понад 30 років. Міститься цей центр у стейті Нью Джерзі, в посілости, що має понад 100 акрів землі. На цій землі наші побожні люди поставили величний Храм-Пам'ятник, на молитовний спомин Мучеників і Страдників України, в тому і жертв Великого Голоду.

Жертводавцями на придбання землі і побудову на ній Церкви-Пам'ятника та всього, що тепер в тій Оселі знаходиться (Духовна Семінарія, Дім Української Культури, адміністративні будинки, архів давніх і з ХХ ст. актів, музей з пам'ятками ХІІ ст. починаючи, бібліотеки — фундаментальна і для поточного вжитку) були побожні українські патріоти, не тільки православні, але й інших християнських віровизнань.

Крім прицерковних центральних установ, довкола Церкви-Пам'ятника виріс великий вже, дбайливо із любов'ю устаткований, цвинтар, на якому спочиває кілька тисяч наших заслужених людей: — вчених, мистців, людей різних професій, а найбільше колишніх селян-хліборобів, що їх доля винесла поза моря й океани. Серед них чимало тих, які щасливо перебули муки голодових страждань, або діти і внуки тих, що згинули в роки Великого Голоду. Щороку, на Провідну (Фомину) Неділю, збирається на тому цвинтарі 5-6 тисяч рідних, друзів і приятелів спочилих, щоб згадати і помолитися за душі їм найдорожчих.

Молитовне вшанування пам'яті жертв Великого Голоду відбудеться у цьому році в усіх країнах вільного світу того самого дня, в неділю 15-го травня. Головні церковні жалобні урочистості відбудуться у туж неділю в Церкві-Пам'ятнику і на площі перед нею, поруч кількох тисяч могилок спочилих братів і сестер наших. Заупокійні відправи очолять ієрархи і провідники усіх українських християнських віровизнань.

Тож, мої Дорогі й Улюблені, об'єднаймося у цей незабутній день у гарячій молитві та побожно схилимо наші голови перед відомими і незаними могилками дітей українського народу, які життя своє закінчили в муках голодової смерті та в боротьбі за волю і землю та державність українську.

Щиро відданий Вам у Христі,

✠ Мстислав, Митрополит

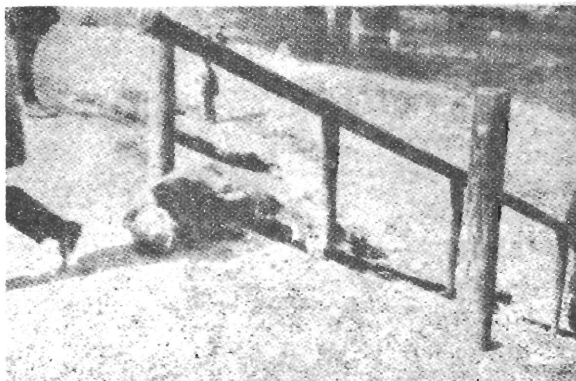
Травня 1-го, року Божого 1983-го
Оселя Ап. Андрія Первозванного,
Бавнд Брук, Нью Джерзі, СШАмерики.

ВЕЛИКИЙ ГОЛОД

Голод на Україні в 1932-33 роках, навмисне викликаний московсько-комуністичним окупантом.

Вийшов у поле, щоб віддати Богові душу й останніми хвилинами свого життя не мучити жінку й дітей.

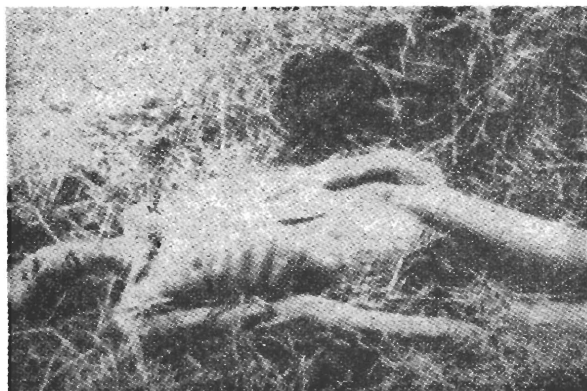
Труп селянської дівчини на сходах, коло Трьох-святительської церкви в м. Харкові.

Херсонщина. Труп молодій селянки в полі, при дорозі.

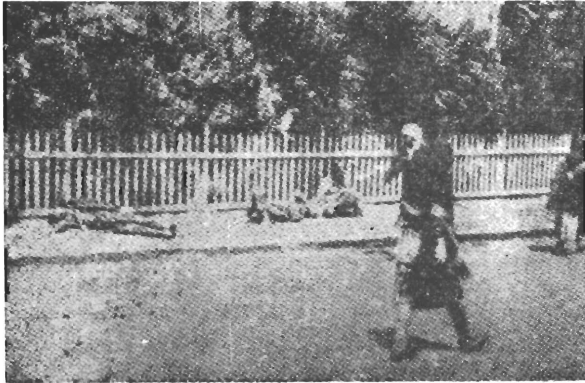
Херсонщина. Труп селянина в полі.

Труп селянина на вулиці м. Харкова.

Один з мільйонів мучеників. Одежу з нього вкрали.

Харків. Померлі селяни на вулицях міста. Живі обминають трупи. Звичайний образ по містах України весною і літом 1933 р.

Дві селянські дівчинки прийшли з матір'ю по хліб до Харкова. На тому й скінчилося страдницьке життя матері, коло трупа якої вони сидять.

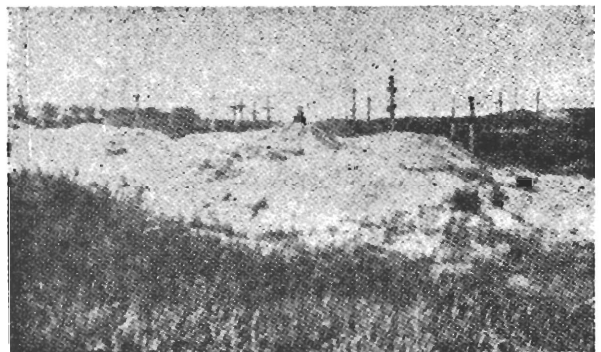
Харків. Заборона ховати померлих від голоду коло міського парку. Такі оголошення були по всіх містах України.

Харків. Труп селянина, який щойно віддав Богові свою змучену душу.

Полтавщина. Селянський 12-літній хлопчик сконав самотній в страшних муках. Родичів вивезло НКВД.

Безіменні спільні могили на сільському цвинтарі недалеко м. Харкова.

НАЙПОЧЕСНІШИЙ ОBOB'ЯЗОК

Весняні дні 1933 року — це найбільше трагічні дні України. У ті дні, коли сонце ставало все теплішим і теплішим, коли вся природа оживала, український народ корчився від невимовно гострого болю, скапувався, як та свічка на вітрі. Гинули найдорожчі, в першу чергу — матері й діти. Їх згинуло найбільше. В ті дні вже на мільйони треба було рахувати тих, що знайшли смерть у страшних муках голоду. Згинули ж вони всі з волі Москви, від століть червоної, від пролитої нею крові.

Минає 50 років від тих страшних в історії України днів. У цю Велику Річницю всі ми — діти українського народу, де б ми не були — на Батьківщині, чи поза її межами, з побожністю схилимо наші голови перед відомими і невідомими могилами наших найдорожчих мучеників. Весняні ж дні 1983 року нехай стануть для нас днями всенародньої жалоби і смутку.

Однак, в ці дні не можемо обмежити себе лише і тільки до згадки про мучеників Великого Голоду. Зокрема не маємо на це права ми, що знайшлися поза межами московської неволі й користуємося з вільної волі. Роковини Великого Голоду накладають на нас, у вільному світі перебуваючих, зокрема великий і почесний обов'язок, а саме: — дослідити до кінця причини, обставини та наслідок Великого Голоду і засоби, що їх уживала Москва, свідомо доводячи до голодової катастрофи в Україні. Для був байдужим до страшної трагедії нашого народу, а хто болів його болями. Все це зобов'язане довершити наше покоління, та не спізняючись, списати і в друку для майбутніх поколінь залишити повну історію Великого Голоду.

Для виконання цього невідкладного обов'язку не може забракнути у нас ні часу, ні доброї волі й труду наших письменників, вчених і публіцистів та, що головне, потрібних на видання таких праць коштів. Щойно виконавши обов'язок написання повної історії Великого Голоду, наше покоління буде мати право сказати, що мучеників 1932-33 років воно вшанувало не тільки чуттям і словом, але й ділом, ділом повним глибокого змісту.

Тому у весняні дні 1983 року, коли будемо громадно викликати в нашій пам'яті постаті страдників Великого Голоду, коли заупокійними співами будемо вшановувати їхню жертву понад жертви, одночасно з цим усі наші видавництва повинні сторінки своїх видань віддати не лише на „ювілейні ридання”, але й на наукові статті й поважні розвідки та на спогади тих, що їх Господь сподобив, щасливо перебути страсні дні Великого Голоду. Ми ж усі зобов'я-

зані своїми щедрими пожертвами допомогти нашим видавництвам та людям науки і пера виконати цей перед Богом і Україною дійсно почесний обов'язок.

МСС

Малюнок В. Цимбала

**„ГОСПОДИ,
ПОЧУЙ МОЛИТВУ НАШУ
І ГОЛОСІННЯ НАШЕ
НАХАЙ ДІЙДЕ ДО ТЕБЕ...”**

(Псалом 101-2)

В ОБИИМАХ ГОЛОДУ

Тиждень терпів я від голоду муки.
Плакав, ходив, простягаючи руки,
Врешті й ходить я не зміг,
Ледве дійшов і упав на поріг.
Встав би, підвівся... та зрадили сили.
Плакали діти, баби голосили.
Федір, мій син, на лежанді лежав.
Звісно — каліка, терпів і мовчав.
Рачки надвечір поліз я по двору,
Ледве добрався і вліз у комору,
Наче уже переніс я й біду:
Істи не хочеться, смерти вже жду.
Вранці на другий день, зирк! У руки
Хтось мені суне кавалок макухи!

Хто це? Це ти, мій сусідо, Петро...
Бог хай віддячить тобі за добро.
Слина пішла. Затрусилися руки.
Боженьку милий! Кавалок макухи!
Де ти? Пішов вже... Аж нагло онук
Вихопив в мене кавалок із рук!
Хотів я схопитись, побігти, догнати,
Вирвати з рота! Навколішки стати...
Вже я підвожусь і падаю знов...
Впав непритомний... Прокинувся — кров.
Мабуть, забився... Вже близько до краю...
Крутиться все навкруги... умираю...
В кого спитати: чи з'їв хоч онук,
Може, і в нього хтось вирвав із рук.

Збирають трупи померлих від голоду українських селян.

П. Тичина

І ЯВЛЯВСЬ МЕНІ ГОСПОДЬ

І являвсь мені Господь
В гromі, бурі і росі,
У веселках, зореницях
І в симфонії комах.

І являвсь мені Господь
В танці, сміху і сльозах.
У душевних змінах — ранах
І в безумстві наших дум.

Говорив я: знаю я
Що ти тихий як роса,
Многодумний як веселка,
І, як буря, молодий.

Говорив я: знаю я,
Що Тебе лиш я люблю.
І ставав я на коліна
Слухать Господа велінь.

І коли явивсь Господь
У крові моїх братів. —
Заридала в серці віра
І вжахнулася душа.

— Господи, Владарю сил!
Не збагну діянь Твоїх.
Нащо нищиш Ти скрижалі,
Що при зорях дав нам Сам?

З листів до Владики Митрополита

Віце Президент
Вашінгтон

22 квітня 1933

Дорогий Архiepіскопе:

Великій громаді Українців в США та у вільному світі, висловлюю моє найглибше співчуття з приводу 50-тої річниці Великого Голоду. Ви вшановуєте тепер трагічну річницю в історії Вашого народу. Я також поділяю з Вами Ваше горе.

Пам'ять про цю жакливу подію нехай буде з нами сьогодні та у всі дні нашого життя, щоб майбутні покоління не допустили до її повторення.

Моя дружина — Барбара ділить зі мною Ваше горе і ми обоє молимося за душі Жертв та їхніх родин, що зазнали мук цієї жакливої події.

Відданий
Джордж Буш

МОСКОВСЬКІ ЖНИВА НА ПОНЕВОЛЕНІЇ УКРАЇНІ

Розстріляні українські священники. Полтава, 1937 р.

Великий Голод 1932—33 р. Родичі померли, а троє малих дітей опинились під плотом. Полтавщина.

Трупи померших з голоду скидають до спільної могили. Харківщина, 1933 рік.

Ламбет Палата
Лондон, Англія

Михайло Ситник

3 травня 1983

Дорогий Отче Митрополите Мстислав!

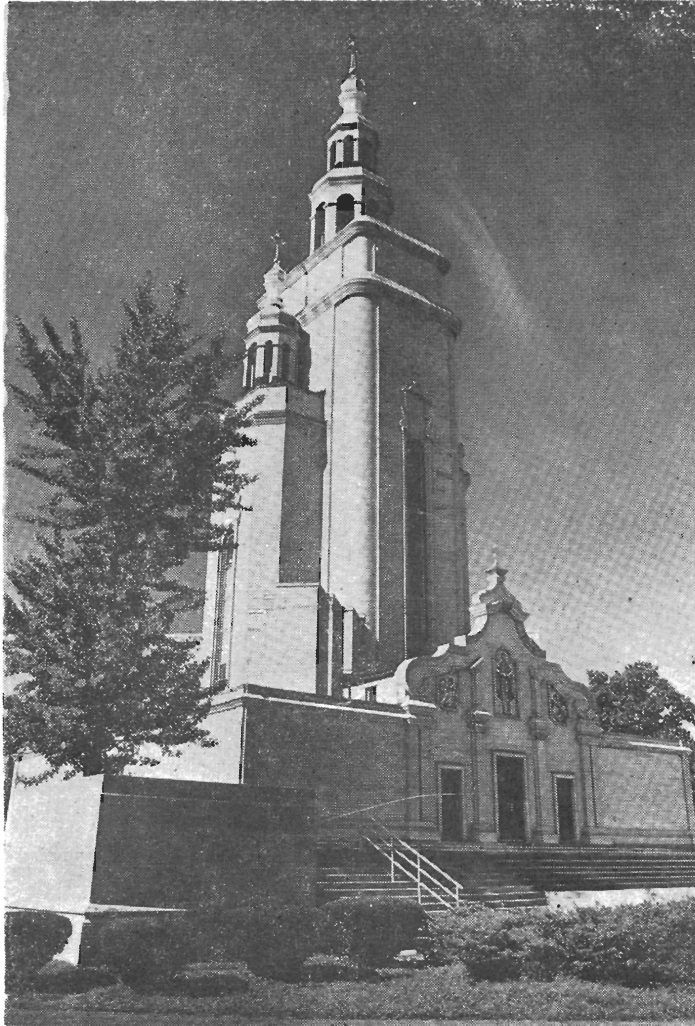
Дуже приємно мені було одержати копію Вашого Архипастирського Послання з приводу 50-ліття Великого Голоду на Україні. Нехай спочивають у Христі всі ті, що згинули.

Відданий Вам у Христі

✠ Роберт
Архiepіскоп Кентерберійський

МОЛИТВА

*О, Господи, прости, во ім'я Сина,
За те, що завжди у чужім краю
Молитву найдостойнішу свою
Я починаю словом — Україна.
Якщо вже це такий великий гріх —
Мене одного покарай за всіх!*

Це — спеціальне видання „Українського Православного Слова”
видано заходами Митрополичого Видавничого Фонду.

Metropolitan's Chancery — Ukrainian Orthodox Church of the U.S.A.
P. O. Box 445, South Bound Brook, New Jersey 08880